

Gimnazija Celje-Center

KULTURA UŽIVANJA ALKOHOLNIH PIJAČ IN PREHOD V ODVISNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:

Ana Marija PUŠNIK, 4.letnik

Mentor:

Sergej VUČER, prof. soc.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2015

Gimnazija Celje-Center

KULTURA UŽIVANJA ALKOHOLNIH PIJAČ IN PREHOD V ODVISNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:

Ana Marija PUŠNIK, 4.letnik

Mentor:

Sergej VUČER, prof. soc.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem, ki so pripomogli pri nastanku te raziskovalne naloge.

Posebno se zahvaljujem vsem trem anketirancem, zdravljenim alkoholikom, ki so bili pripravljeni deliti svoje zgodbe z mano. Prav tako velja posebna zahvala Tjaši Rozdovšek (ki deluje kot vodja skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah), ki mi je omogočila udeležbo na prireditvi ob 15. obletnici skupine, v kateri deluje in uredila intervjuje z zdravljenimi alkoholiki. Posebna zahvala gre tudi Marku Fink za lektoriranje povzetka in zaključka ter nekatere druge popravke. Omeniti moram tudi starše, ki so mi ves čas stali ob strani in me spodbujali.

Vsekakor pa gre največja zahvala profesorju Sergeju Vučerju, ki me je kot mentor vodil, usmerjal ter s številnimi predlogi pripomogel h končnemu izgledu raziskovalne naloge.

POVZETEK

Alkoholizem je bolezen, ki ogroža Slovenski narod že od konca 18. stoletja dalje. Posledice tega se kažejo ne samo v številkah (umrlih zaradi posledic omenjene bolezni), temveč tudi v vrednotah in normah, ki odlikujejo družbo kot tako. Alkoholizem najbolj prizadane mlade, bodisi so alkoholiki njihovi starši ali pa oni sami. Problem nastane, ko družba ne zazna problema, ki je tako pereč, da zajema vsaj tretjino vseh slovenskih mladostnikov. Mladi se namreč v več kategorijah razlikujejo od starejših pivcev, med drugim v načinu uživanja alkoholnih pijač (mladi pijejo redkeje, vendar ob tovrstnih priložnostih popijejo večje količine) ali pa v vrsti alkoholne pijače, ki jo najpogosteje uživajo (mladi so pri izbiri alkoholnih pijač bolj drzni, nemalokrat jim primešajo tudi energijske pijače), vendar v strokovni literaturi še vedno niso klasificirani kot samostojna kategorija alkoholikov. Mladostnik začne navadno popivati, ker mu to predstavlja način vstopa v družbo sovrstnikov, kasneje pa tovrsten vzorec vedenja ponese s seboj v življenje. To izvira iz splošne družbene klime, ki alkohol sprejema kot dobrobit, posledice se pa kažejo med drugim v velikem številu razprtih družin, kroničnih bolezni in prometnih nesreč povzročenih zaradi vinjenih voznikov.

KLJUČNE BESEDE

alkoholizem, mladostnik, vzroki za nastanek alkoholne bolezni, razdelitev alkoholikov

SUMMARY

Alcoholism is an illness that is a nation-wide threat to Slovenia since 18th century. The consequences are not only shown in high mortality, but also in ethics and norms of our society. Alcoholism is affecting young population the most, either through their parents or they are indulging in it themselves. The issue arises when society is not aware of the obvious problem that is affecting at least one third of young population in Slovenia. They are separated from senior drinkers in many categories, e.g. the manner of drinking alcohol (the youth drinks in fewer cases, but at those times they drink larger quantities of alcohol) or variety of alcoholic drinks (generation of youths is more daring when choosing the drink, alcoholic drinks are often mixed with energy drinks). However the youth to this day still hasn't been classified as an independent category of alcoholics in scientific literature. Young person usually starts drinking so he or she gets accepted into the crowd of the same age. This pattern of behavior is also transferred into the later phases of their lives. The pattern originates from general social climate that is accepting alcohol as something good, but the consequences are shown in large numbers of destroyed families and traffic accidents due to drunk drivers.

KEY WORDS

alcoholism, youngster, causes of alcoholism, types of alcoholics

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	8
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	8
1.2 HIPOTEZE	9
1.3 IZBOR IN PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD	10
2. JEDRO	12
2.1 OPREDELITEV ALKOHOLIZMA	12
2.1.1 Kaj je alkoholizem?	12
2.1.2 Mladostnik in odvisnost	13
2.2 Bistvene značilnosti odvisnosti od alkohola	15
2.2.1 Razvoj alkoholizma.....	16
2.2.2 Normalno in deviantno uživanje alkoholnih pijač	17
Mladostnik – alkoholik	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.3 Kategorična razdelitev alkoholikov	18
2.3.1 Razdelitev po Jellineku	18
2.3.2 Ostale razdelitve vrst alkoholikov	19
2.3.3 Odnos mladostnikov do alkohola	20
Mladi – izvzeti iz kategorizacije.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
2.4 VZROKI ZA PREKOMERNO PITJE	22
2.4.1 Zgodovina alkoholizma na Slovenskem	22
2.4.2 Vzroki za prekomerno pitje.....	24
2.4.3 Vzroki za nastanek alkoholizma	24
2.4.5 Vzroki za pitje med mladimi.....	25
3. EMPIRIČNI DEL.....	34
3.1 Udeležba na prireditvi 15-letnice Skupine za zdrav način življenja Šmarja pri Jelšah.....	34
3.2 Intervju z zdravljenimi alkoholiki	34
3.3 Pogovor s policistom s policijske postaje Ljubljana Bežigrad	37
4.ZAKLJUČEK	38
5.VIRI IN LITERATURA	39
6.PRILOGE.....	41

KAZALO SLIK IN PRILOG

Slika 1: standardna merica alkohola	29
Slika 2: Oglas za vodko Pucker, z okusom maline	32
Priloga 1: Uradno povabilo na proslavitev ob 15- obletnici delovanja Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah.....	42
Priloga 2: Vprašalnik za zdravljene alkoholike.....	43
Priloga 3: Vprašalnik za policista s policijske postaje Ljubljana Bežigrad.....	44

1. UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

»Bog,

daj mi sproščenost, da sprejemem stvari, ki jih ne morem spremeniti,

daj mi pogum, da spremenim stvari, ki jih lahko spremenim,

daj mi modrost, da bom razlikoval med tem dvojim.«

Ta prošnja, tako imenovana Oetingerjeva molitev (1702-1782), je nepogrešljiva na vsakem sestanku skupin anonimnih alkoholikov. Po mnenju slovenskega psihoterapevta dr. Jožeta Ramovša, ta molitev predstavlja bistvo človekove naloge pri preseganju preteklosti in pri premagovanju hudih človeških zagat, ki posameznika spremljajo skozi življenje kakor zla senca. Ena izmed hudih človekovih zagat, za katero pa je odgovoren predvsem sam, je zagotovo tudi alkoholizem.

V Sloveniji naj bi bilo po mnenju strokovnjakov med 150 000 in 250 000 odvisnikov od alkohola, vendar pa zaradi alkohola ne trpi le omenjena številka posameznikov, ampak tudi vsi tisti, ki so najožje povezani z njimi – najpogosteje torej partner in otroci. Ravno zaradi zastašujoče visokih števil odvisnikov smo Slovenci postali sinonim za »mokra kulturo«. Še bolj zastašujoče pa je dejstvo, da povprečen alkoholik poišče zdravniško pomoč šele po 10 do 20 letih prekomernega pitja, pri čemer moramo upoštevati, da jih velika večina pomoči sploh ne poišče. Ko govorimo o alkoholizmu pa prevečkrat spregledamo mladostnike, ki bi jih lahko morda glede na vedno nižjo starost pri kateri prvič poskusijo alkoholne pijače, označili kar za otroke.

Za to raziskovalno nalogo sem se odločila predvsem zaradi lokalne izkušnje. Sama namreč prebivam na podeželju, približno uro vožnje izven Celja. Ravno pri vožnji z vlakom, iz mojega domačega kraja do Celja, sem že večkrat opazila vrstnike, torej dijake, ki so že pred 6. uro zjutraj pili alkoholne pijače, najpogosteje domače rdeče vino. Dejstvo je, da večina mladih pivcev prvič poskusi alkoholne pijače ravno iz kozarca svojih staršev, zato je tudi odnos staršev do alkohola ključnega pomena za otrokovo sprejemanje oz. nesrejemanje alkoholnih pijač. Kljub temu pa se kulture pitja med mladimi in starejšimi pivci močno razlikujeta in ravno zato je nedopustno, da se odvisnost med mladimi ne klasificira kot samostojna kategorija. Poskušala bom torej preveriti zlasti ali mladi ustrezajo kateri izmed danes poznanih kategorij, med katere uvrščamo alkoholike.

Če primerjamo najprej okolja v katerih se pojavlja prekomerno pitje pri posameznih starostnih skupinah, lahko ugotovimo, da mladi pijejo predvsem v družbi vrstnikov, redko

sami ali znotraj družine. Po drugi strani pa velja za odrasle pivce ravno obratno, pijejo najpogosteje sami, le redko zunaj družinskega okolja. Prav tako se omenjeni skupini razlikujeta v pogostosti in količini pitja (medtem ko večina mladih pijeje manj pogostokrat vendar večje količine, velja za odrasle ravno nasprotno) in pa v vrsti pijače, ki je pri določeni starostni skupini bolj priljubljena. Prav tako se pri mladih pitje alkohola pojavlja kot obred iniciacije.

Popačen odnos do alkohola je torej prisoten že pri mladih, in zaradi visoke tolerance do pretiranega pitja mladih, se rezultat te popačenosti kaže na različnih ravneh. Visok odstotek mladih pivcev, ki pije tudi kasneje v odrasli dobi vodi v visoko stopnja samomorilnosti, kroničnih in smrtonosnih bolezni, nedopustno visoko število prometnih nesreč, povzročeni s strani vinjenih voznikov in nenazadnje tihe tragedije družin alkoholikov.

Ravno zaradi tega bom v svoji raziskovalni nalogi iskala razlike med mladimi in odraslimi pivci. Primerjala bom razlike med razlogi za pitje nekoč in danes. Pri tem pa se bom osredotočila predvsem na prehod iz mladostništva v odraslost, oziroma odvisnostjo mladostnika ter kasneje odraslega človeka.

1.2 HIPOTEZE

Za raziskavo navedene tematike sem si postavila naslednje hipoteze, ki jih želim potrditi ali pa ovreči, predvsem pa omogočajo lažji in bolj usmerjen način dela:

1. Mladostniki, kot prekomerni pivci/odvisniki, ne spadajo v nobeno izmed že obstoječih kategorij alkoholizma.
2. Mladostniki, kot prekomerni pivci/odvisniki imajo določene specifike, ki so značilne samo zanje.
3. Razlogi za prekomerno pitje med mladimi se razlikujejo od razlogov za prekomerno pitje starejših generacij.

1.3 IZBOR IN PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD

Raziskovalno nalogo sem napisala v programu Microsoft Office Word 2013 s pisavo Calibri v velikosti 12 in 1.5-kratnim razmikom med vrsticami.

Pri pisanju raziskovalne naloge sem si pomagala predvsem s sekundarnimi viri, v mojem primeru s knjigami, kjer so zapisane nekatere pomembne teoretične razlage. Določene novejšje raziskave na področju alkoholizma v Sloveniji, sem iskala tudi na spletu. Z zdravljenimi alkoholiki sem izvedla tudi intervju, udeležila pa sem se tudi 15-letnice obstoja Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah, kjer so mnogi spregovorili o svojih zgodbah, ki jih je zaznamoval alkohol.

1. Sekundarni viri

Pisanje raziskovalne naloge sem začela s prebiranjem strokovne literature. Najbolje pri tovrstni literaturi je, da so številne raziskave opravljali zdravniki, psihologi, psihiatri, sociologi ali zgodovinarji, zato imajo njihove trditve trdne podlage, ki so težko ovrgljive, saj gre za splošno sprejete teorije. Problema na katera sem naletela ob prebiranju sekundarnih virov sta bila dva. Prvi je bil ta, da je večina Slovenske literature v svetovnem merilu že zastarana, zato sem določene podatke morala iskati tudi na tujih spletnih straneh. Drugi problem pa je bil samo pomanjkanje literature kot take, saj na določene teme ni bilo skoraj nič teoretične, kot tudi podatkovne literature. Eden izmed takšnih »primankljajev« je na primer pomanjkanje literature na temo verižnega pitja, kljub dejstvu da je to splošno razširjen fenomen med mladimi. Najbolj koristni pri pisanju teoretičnega dela raziskovalne naloge sta bili knjigi Pretrmast, da bi pil (avtorja Vladimirja Aura) in Pijan od življenja (avtorja Andreja Perkota).

2. Analiza sekundarnih virov

Glede na to, da je bilo o alkoholizmu kot takemu že veliko raziskanega in ugotovljenega, sem morala najprej pregledati vso obstoječo literaturo na to temo. Najbolj problematično je bilo dejstvo, da se podatki in teorije v večini strokovnih del ponavljajo, sodobnejših ugotovitev in raziskav pa skoraj nikjer ni vključenih. Ravno zato je bilo iskanje podatkov, usmerjenih predvsem na mlajšo generacijo prekomernih pivcev veliko težavnejše - tovrstne podatke sem zato morala iskati na spletu. Najprej sem se osredotočila na analize že poznanih teorij, definicij, razdelitev itd., zato da sem lažje primerjala že obstoječe ugotovitve, z ugotovitvami, ki sem jih naredila med pisanjem raziskovalne naloge. Kasneje sem določene podatke iskala tudi preko spleta, ker določene ugotovitve v slovenski strokovni literaturi še niso zapisane, med tem ko v tujini že obstaja mnogo raziskav na to določeno temo. Pri analizi in iskanju ugotovitev sem poskušala biti čim bolj racionalna in objektivna.

3. Metoda spraševanja (intervju)

Da bi bile ugotovitve v moji raziskovalni nalogi čim bolj empirično dokazljive sem opravila intervjuje tako z zdravljenimi alkoholiki, kot tudi s policistom s policijske postaje Ljubljana Bežigrad. Intervjuji s zdravljenimi alkoholiki so ključnega pomena, predvsem za razlikovanje karakteristik mladega in starejšega alkoholika. Med tem pa je intervju s policistom ključen predvsem zato, ker prinaša pogled iz drugega zornega kota na problematiko prekomernega pitja mladih. Problem, s katerim sem se soočila pri intervjujih tako z zdravljenimi alkoholiki, kot tudi s policistom, je bilo nizko število udeležnih v intervjuju, ki ni reprezentativno. Drugi problem s katerim sem se soočala izhaja predvsem iz dejstva, da je tema alkoholizma v naši družbi še vedno tabu, zato so bili vsi udeleženci intervjujev dokaj zadržani pri govoru o omenjeni temi. Vendar pa tovrstni intervjuji prinašajo tudi kvalitetne in koristne informacije, ki so ključne za kvalitetno raziskovalno nalogo.

4. Metoda z lastno udeležbo

Za lažje in bolj osebno razumevanje problematike, katero obravnavam v svoji raziskovalni nalogi, sem obiskala tudi prireditev ob 15- obletnici Skupine za zdrav način življenja, kjer so mnogi zdravljeni alkoholiki delili svoje zgodbe. Poleg tega sta svoje komentarje prispevala tudi predstavnika AIAnon in AA (Anonimni alkoholiki). Kljub mnogim koristnim informacijam, ki so jih podali posamezniki na prireditvi, pa tovrstne informacije žal niso bile relevantne za mojo raziskovalno nalogo.

2. JEDRO

2.1 OPREDELITEV ALKOHOLIZMA

2.1.1 Kaj je alkoholizem?

Ko se ljudje pogovarjajo o alkoholizmu oz. prekomernem pitju alkoholnih pijač, tako stanje najpogosteje označujejo za pijanstvo, vpletene pa proglašajo za pijance. Vendar pa je enačenje teh dveh pojmov napačno, saj vsak, ki se opije ni alkoholik, pa tudi vsak, ki je odvisen od alkohola, ni vedno pijan. (A. Može, 2002)

Pojem »alkoholizem«¹ ima več različnih opredelitev; posplošeno ga lahko opredelimo kot socialno medicinski problem, pri čemer ne smemo pozabiti, da je alkoholizem kronična bolezen, ki se kaže že s spremembami navad in vedenja (in ne šele s fizičnim propadanjem telesa).

Za utemeljevanje pojma »alkoholik« se najpogosteje uporablja definicija Svetovne zdravstvene organizacije (1975), katera le-tega opredeli kot posameznika, ki je bodisi od alkohola odvisen bodisi ima kakršnekoli težave zaradi uživanja alkoholnih pijač. Te težave se kažejo tako na telesnem, duševnem, medsebojnem, delovnem ter širše družbenem področju – alkohol predstavlja odvisniku primarno dejavnost.

Nenazadnje pa je potrebna tudi umestitev pojma »alkohol«, kot glavnega akterja zgoraj navedene odvisnosti. Izraz alkohol v vsakdanji rabi uporabljamo za etilni alkohol. Je brezbarvna tekočina, prijetnega vonja in pekočega okusa. Alkohol, ki ga vsebujejo alkoholne pijače, povzroča spremembe počutja in razpoloženja, saj se nam zdi, da postanemo bolj veseli, zgovorni, brezskrbni. Takšne spremembe počutja, pa so eden glavnih razlogov, da posameznik vedno znova seže po alkoholu oz. alkoholnih pijačah.

O tem, kako varljiv je učinek alkohola, govori tudi arabska legenda o odkritju alkohola (čeprav so alkoholne pijače varili že verjetno od prazgodovinskih časov), po kateri je nekoč živel alkimist, ki je želel odkriti življenjski napoj, ki bi posamezniku podelil večno mladost in življenje. Da bi prišel do takega odkritja, se je umaknil v svojo delavnico, hrano, ki mu jo je nosila žena, pa je metal v posodo v kotu svoje delavnice. Ko je začelo iz posode prijetno dišati, je ostanke sadja zavrel in dobil tekočino prijetnega okusa. Po zaužitju je dobil občutek, da se je pomladil in da je njegovo telo dobilo nove moči, zato je iz presenečenja vzkliknil: »Alkohol!«, kar pomeni dragoceno, dobro. Po vrsti let, pa je alkimist ugotovil, da je bil prevaran, saj je bil učinek čarobne tekočine varljiv in nevaren. Uničil je njega in milijone ljudi. Iz obupa, se je alkimist vrgel skozi okno. (A. Može, 2002)

1 Izraz »alkoholizem« se je v strokovni stroki opustil, (namesto le-tega se uporablja izraz »sindrom odvisnosti od alkohola«, včasih tudi »težave povezane s pitjem alkohola«) vendar bom omenjeni izraz v svoji raziskovalni nalogi obdržala, saj se širša množica lažje spogleduje z njim poznanim pojmom in njegovo problematiko.

Zgoraj omenjena legenda lepo ponazarja vse zablode o alkoholu.

Alkohol, kot substanca je verjetno tudi ljudem najbolj poznana negativna posledica odvisnosti (od alkohola). Alkohol namreč na organizem deluje uničujoče, saj ga zastruplja in povzroča obolenja številnih organskih sistemov, ravno zato so že manjše količine zaužitega alkohola lahko nevarne.

Nenazadnje pa ne smemo pozabiti, da se ob razvoju zasvojenosti z alkoholom spreminja tudi duševno delovanje in vedenje; prizadete so vse duševne sposobnosti, od čustev do ravnanja in zaznavanja. To praviloma vodi do krhanja medčloveških odnosov med prizadetim in okolico. Prizadeti velikokrat izgubi svoje družbene vloge (moža, očeta, delavca itd.), pri tem pa pridobiva novo vlogo alkoholika – v družbi je etiketiran. Alkoholizem, v vsej svoji razsežnosti, pa ogroža predvsem mladostnike; odvisnost od alkohola onemogoča razvoj oz. napredek v vsej svoji razsežnosti, pri tem pa zasvojenemu onemogoči najti njegov smisel.

2.1.2 Mladostnik in odvisnost

*Kavarna. Miza: marmor, mrzel, siv—
življenja otipljiva prispodoba.
V kozarčku konjak; nizko izpod roba;
in lužica tam, kjer se je polil.*

*Prst čopič je in lužica paleta;
lenobno rišem: hišica, drevo,
nad hišo sonce, klopica pred njo
in roža, ki ob roži se razcveta.*

*In še stezica, ki drži od hiše
in lepa žena, ki med rože leže...
A vtem natakark vljudno predme seže,
pobere vse in mizico pobriše.*

*In gledam ga, kako svoj pladenj nosi,
kako opleta sem ter tja s prtičem
in skoraj žalostno za njim zakličem:
"Gospod natakark, še en konjak, prosim!"*

Janez Menart (Croquis)

Alkoholizem oz. prekomerno pitje alkoholnih pijač je usodno predvsem za mladostnike. Zasvojenost z alkoholom (ali katerokoli drugo substanco) onemogoči, da bi posameznik

osmisli svoj položaj v svetu. Posameznik, odvisen od alkohola, je nezmožen dojemati svoje naloge, v kolikor pa jih dojema, jih ne more uresničiti - nezmožen je opravljati svojo družbeno vlogo. Umetniško je to povedal tudi slovenski lirik Janez Menart v svoji pesmi Croquis, saj odvisnik svoje bivanje pogosto doživlja kot brezciljno in nesmiselno. Izmed vseh posledic alkoholizma, bi lahko rekli, da je za mladega odvisnika najverjetneje najnevarnejša ravno »poškodba pri uresničevanju smisla«.

Raziskave po svetu (kot tudi pri nas) kažejo, da se starost pri kateri posameznik prvič stopi v stik z alkoholom zadnje 30 let neprestano znižuje. Raziskave, opravljene v Sloveniji kažejo, da je alkoholne pijače pilo že približno 85% slovenskih 15-letnikov, nekaj več kot dve tretjini 13-letnikov in dobrih 40% vseh 11-letnikov. Ob prvi opitosti pa je povprečen slovenski mladostnik star komaj 14 let. Najbolj zaskrbljujoč je podatek, ki kaže, da kar 27.5% vseh Slovenskih 15-letnikov pije alkoholne pijače vsaj enkrat tedensko. Z drugimi besedami to pomeni skoraj tretjino generacije, potencialnih alkoholikov.

Kot omenjeno že v samem začetku poglavja je odvisnost pri mladostnik veliko usodnejša in nevarnejša. Vdajanje alkoholu onemogoča zorenje posameznika – na razvojni stopnji zastane. Ker ne opravlja njemu dodeljenih nalog, se tudi kasneje ni sposoben spopasti z življenjskimi preizkušnjami.

Pri vsem tem pa moramo upoštevati, da so pri mladih odvisnikih poškodbe hujše, saj je nenazadnje tudi terapevtsko obravnavanje le-teh veliko zahtevnejše. Kadar zdravimo alkoholika, starega 40 let, je njegovo zdravljenje veliko lažje, saj je nekoč že imel privzgojene korektne vedenjske vzorce (bil je odgovoren, skrbel je sam zase ipd.). Pri mladih alkoholikih, pa naletimo na težavo, saj ga je potrebno šele vzgojiti – prehoditi neko pot, ki je nam znana, je veliko lažje. Poleg tega, je zdravljenje mladega alkoholika tako rekoč nemogoče brez zdravljenja celotne družine. Ti pa so praviloma že obupali in ne želijo (oz. ne morejo) več vlagati energije v zdravljenje, v katerega pravzaprav niti ne verjamejo. Na stopnji, kjer mladi alkoholik poišče strokovno pomoč, so odnosi med njegovimi starši in njim samim že tako napeti, da mu navadno niso sposobni nuditi opore, ki bi jo potreboval. Mlad alkoholik tako pogostokrat ostane brez osebe, na katero bi se uprl med samim zdravljenjem – s tem pa mu je onemogočeno, da bi gradili svoj smisel na dejstvu, da je dobro živeti za nekoga (oz. nekaj). (Perko, 2013)

Kot najbolj učinkovito, pri zdravljenju mladih odvisnikov, naj bi se kazalo zdravljenje v komunah. Le-te temeljijo na prevzgoji in disciplini, kjer se odvisnikom privzgojijo družbeno spremljivi vzorci vedenja. Komune delujejo kot totalne organizacije, kjer je posameznik izoliran od širše družbe, pri tem pa je izpostavljen procesu resocializacije. Anton Semjonovič Makarenko, znameniti sovjetski pedagog, je z ustanovitvijo kolonije za mlade prestopnike in kriminalce, (ki je delovala v Sovetski zvezi med letoma 1920 in 1928) prikazal možne razsežnosti prevzgoje mladih delikventov, saj so mnogi Makarenkovi gojenci postali zdravniki, inženirji, profesorji... Svoja spoznanja je strnil v knjigi Pedagoška poema, o njegovih zaslugah pa je Sovjetska zveza posnela celo film (1956).

2.2 Bistvene značilnosti odvisnosti od alkohola

Sama definicija odvisnosti nam pove, da je odvisnik nekdo, ki brez nečesa oz. nekoga ne more živeti. Alkoholik torej ne more živeti brez alkohola, brez njega trpi in se slabo počuti. Alkohol potrebuje ravno tako, kot posameznik potrebuje hrano in vodo, da preživi. Alkohol odvisnika oropa možnosti, da brez omenjene substance normalno živi in deluje. Slovenije se že vrsto let drži oznaka »mokre« družbe, saj ne premoremo dovolj kritičnega odnosa do pitja alkohola. Ker je alkohol prisoten v našem življenju bolj ali manj vsak dan, je težko določiti mejo med zmernim družabnim pivcem in alkoholikom.

Odvisnost se vedno razvija počasi; za razvoj alkoholizma pa sta značilni predvsem dve fazi; psihična in telesna odvisnost.

Psihična odvisnost označuje samo poželenje po alkoholu. Ima tri stopnje:

- Pri začetni obliki psihične odvisnosti, čuti posameznik potrebo po alkoholnih pijačah samo ob določenih priložnostih (na praznovanjih, srečanjih, ob jedi itd.);
- V nadaljevanju občuti posameznik potrebo po uživanju alkoholnih pijač v obremenilnih, stresnih stanjih (ob nesreči in neuspehu, pa tudi ob sreči in uspehu);
- Pri izraziti psihični odvisnosti, pije posameznik tudi takrat, ko to ni »primerno« (med delom, pred vožnjo itd.). Poglavitni smisel življenja takega posameznika je alkohol.

Telesna, fizična odvisnost označuje nenehno zahtevo po uživanju alkoholnih pijač. Kadar alkoholik, iz nekega razloga preneha piti, se pri njemu pojavi abstinenčni sindrom (odtegnitveno stanje; potenje, krči, bledež, slabost itd.). Telesna odvisnost se od psihične loči predvsem v tem, da v fazi telesne zasvojenosti alkoholik ne more živeti brez alkohola, še na tretji stopnji psihične odvisnosti pa je posameznik sposoben občasno abstimirati (celo več let).

Odvisnost od alkohola ima dve razsežnosti:

- *Nezmožnost abstinence*; se kaže s pojavom abstinenčnega sindroma, v obdobju, ko odvisnik abstiniira;
- *Izguba nadzora nad količino popitega alkohola*; posameznik sicer lahko abstiniira za določen čas, vendar ko ponovno poskusi alkohol, se navadno napije do hude pijanosti (nemalokrat celo do nezavesti).

Pri opredeljevanju značilnosti alkoholizma, je potrebno omeniti tudi samo toleranco do alkohola. Toleranco lahko opredelimo kot duševno in telesno vzdržljivost oz. odpornost organizma proti zunanjim vplivom. Alkoholna toleranca potemtakem kaže, koliko alkohola lahko posameznik prenese. Pomembno je upoštevati, da se toleranca do zaužite količine alkohola v samem začetku razvoja alkoholizma praviloma dviguje; naraščanje alkoholne

tolerance pri človeku lahko torej označimo kot enega začetnih znakov alkoholizma. Ponovno zmanjševanje tolerance do alkohola je pri alkoholiku navadno znak višje faze alkoholizma.

2.2.1 Razvoj alkoholizma

Kot že omenjeno je alkoholizem dolgotrajna (kronična) bolezen, ki se razvija dlje časa. Vladimir Auer (Auer, 2002) omenja pet takšnih obdobjev razvoja alkoholizma:

- Obdobje povečanje želje po alkoholu;
- Obdobje utrjevanja škodljive rabe;
- Obdobje manifestne odvisnosti (prihaja do telesne in psihične odvisnosti);
- Obdobje polno razvitih posledic pitja (te začne zaznavati tudi alkoholik sam; pitje ne prinaša več olajšanja, zavračati ga začne tudi okolje);
- Nepopravljivo obdobje (alkoholik telesno in umsko propada).

Alkoholizem se lahko pri vsakemu posamezniku razvija drugače, zato je uveljavljenih več razdelitev obdobjev razvoja alkoholizma. Najdlje je v rabi Jellinkova razdelitev (Jellinek, 1972) na štiri faze:

- *Predalkoholno obdobje* (traja od šest mesecev do deset let. Alkohol posamezniku predstavlja sprostitev, posameznik pa za doseganje »prijetne omame« uživa vse več alkoholnih pijač, naraščanje tolerance do količine zaužitega alkohola);
- *Zgodnje alkoholno obdobje* (traja od šest mesecev do pet let. Alkoholik pije skrivaj, mučijo ga občutki krivde);
- *Kritična faza* (se razvije, ko človek ni več sposoben nadzirati svojega pitja. Vede se agresivno, krivdo za svoja dejanja prelaga na druge. Včasih abstiniira, zato da bi drugim dokazal, da je sposoben delovati tudi brez alkohola, vendar se takšnih načel ni sposoben držati dlje časa);
- *Kronično obdobje* (nastopi, ko je zasvojenost tako huda, da lahko popivanje traja tudi več dni zapored, pri tem pa je uživanje alkoholnih pijač popolnoma nekontrolirano. Alkoholika obsoja družba, po drugi strani pa se mu drastično slabša tako fizično kot umsko zdravje, toleranca do zaužitega alkohola pada).

Na sam razvoj alkoholizma lahko pogledamo tudi iz drugega zornega kota. Govorimo lahko tudi o t.i. »socialnem propadanju«. Alkoholik najprej povzroči propadanje lastne družine, kasneje ga ne zavrača le družina, vendar med drugim izgublja ugled v družbi, na delovnem mestu ali med ljudmi na splošno. Takšna pot alkoholnega propadanja (oz. propadanja celotne družine) traja praviloma 10, pa vse do 25 let.

Pri mladostniku lahko opazimo značilnosti tako predalkoholnega, kot tudi zgodnjega alkoholnega obdobja.

2.2.2 Normalno in deviantno uživanje alkoholnih pijač

Alkohol je v večini držav sveta legalna psihoaktivna droga. Kljub temu pa lahko akt uživanja alkoholnih pijač označimo kot »normalno« ali »deviantno« oz. odklonsko dejanje. Kje leži meja, med normalnim in deviantnim pitjem alkoholnih pijač, je težko določiti, saj je uživanje alkoholnih pijač (tudi v prekomernih količinah) v večini družb spremljivo. Kljub temu pa vsaka družba oblikuje neke norme, ki določajo odklonski odnos do uživanja alkoholnih pijač; tako se večina ljudi vede po družbeno spremljivih vzorcih, tisti, ki pa odstopajo od teh vzorcev pa so etiketirani in stigmatizirani. Danes ločimo normalno in odklonsko pitje v dve skupini (Rivers, 1994), s pomočjo katerih skušamo pojasniti, do kdaj je uživanje alkoholnih pijač še družbeno spremljivo.

- *Varno ali zmerno pitje alkoholnih pijač*

V to skupino sodijo predvsem posamezniki, ki bi jih lahko označili kot »zmerne« pivce. Le-ti ne povzročajo problemov in niso stigmatizirani; pijejo ob posebnih priložnostih, iz gostoljubja, iz običaja itd. Takšen pivec se tudi zaveda vseh posledic alkohola in ne pije do pijanosti.

- *Ekscesivno ali problematično pitje alkoholnih pijač*

Posamezenike, ki zaradi svojega tveganege vedenja, uvrščamo v to skupino označimo kot »težke« pivce. Takšen posameznik ni sposoben, da bi uveljavil samokontrolo nad količino zaužitih alkoholnih pijač. S takšnim problematičnim pitjem alkoholnih pijač, je povezanih več simptomov: pogosta pijanost, popitič več pijač zapored (»binge drinking«), številne izgube spomina, psihična odvisnost, poslabšanje medosebnih odnosov tako v družini, kot na delovnem mestu itd.

Težko je reči, kdaj se iz prekomernega pitja alkoholnih pijač razvije alkoholizem, saj je meja med obojima težko določljiva. Zato tudi, kot že omenjeno, enotne definicije, kdaj je lahko nekdo označen kot alkoholik, ni.

Problematično pri mladostnikih je, ker je njihovo dožemanje zmernege in problematičnega pitja neskladno z zgoraj zapisanim. Zaradi tega prihaja tudi do večjih zlorab alkohola, ker nimajo vzpostavljenega »varnostnega« sistema, s katerim bi lažje regulirali količino zaužitega alkohola.

2.3 Kategorična razdelitev alkoholikov

Žal v naši družbi še vedno velja stereotipno prepričanje, da so alkoholiki najpogosteje moški srednjih let, s slabim socioekonomskim položajem. Vendar pa odvisni od alkohola niso homogena skupina; menjimi je več različnih tipov. Kategoriziranje odvisnih od alkohola je pomembno predvsem za načrtovanje terapije, saj je za uspešnost le-te potrebna dobra in pregledna klasifikacija načinov pitja in vzročnih dejavnikov.

2.3.1 Razdelitev po Jellineku

Priznani ameriški alkoholig Jellinek je v začetku 40. let prejšnjega stoletja odvisnike razdelil na alfa, beta, gama in delta tip; razdelitev se zaradi nejasnih in nenatačnih razmejitev v svetu ni ohranila, v Slovenskem prostoru pa je verjetno še vedno najbolj poznan način kategorizacije odvisnih od alkohola. Kljub temu, pa je potrebno priznati, da ima omenjena razdelitev določeno uporabno vrednost, zato sta se tudi v stroki ohranila gama in delta tip odvisnika.

- *Gama tip*

Odvisnost se pojavi na podlagi predhodnih psihičnih težav (kot npr. depresija ali tesnoba). Začetek pitja se nahaja v zgodnji mladosti, alkoholizem pa mu je poznan že iz primarne družine (vsaj eden izmed staršev je bil alkoholik). V psihično stabilnih obdobjih nekaj časa abstiniirajo, zato tudi ne verjamejo, da imajo težave z odvisnostjo.

- *Delta tip*

Delta tip odvisnika predstavlja posameznika, ki pije predvsem iz navade. Ravno zaradi tega je ta tip pogost v določenih pokrajinah ali poklicih, kjer je pitje splošno razširjeno. Ker je alkohol prisoten (v večjih količinah) v vsakdanu teh posameznikov, pride po več letih do okvar telesnih organov, katerih regeneracija ni več mogoča. V nasprotju z gama tipom odvisnika, se delta tip svoje odvisnosti zaveda.

Morda je smiselno omeniti tudi tip epsilon in tip zeta, ki sicer nista del Jellinekove kategorizacije, vendar se v praksi pogosto uporabljata.

Alkoholiki epsilon tipa, so imenovani tudi dipsomani. Zanje je značilno, da pijejo v »napadih«; odvisnik dlje časa živi normalno, urejeno življenje, nato pa prične nenadoma nenadzorovano piti. Ti obdobji se ves čas izmenjujeta, vendar sta različno dolgi.

Tip zeta, je opisal Vladimir Hudolin, hrvaški nevrolog in psihiater. Le-ti so tisti, ki že po majhni količini zaužitega alkohola popolnoma spremenijo svoje vedenje, pogosto pa je tudi nasilno in agresivno vedenje v času pijanosti.

Seveda pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da je med naštetimi vrstami alkoholikov tudi veliko vmesnih tipov (kot npr. tisti, ki pijejo samo zvečer; tisti, ki pijejo samo ob koncu tedna;

tisti, ki med tednom ne pijejo, ob koncu tedna pa se napijejo do hude pijanosti itd.), zato je končno število tipov alkoholikov večje, kot št. predhodno opisanih.

2.3.2 Ostale razdelitve vrst alkoholikov

Poleg Jellinekove kategorizacije odvisnih od alkohola, poznamo še vrsto drugih razdelitev. V nadaljevanju bi rada omenila še dve razdelitvi, ki se najpogosteje pojavljata v slovenski literaturi na temo alkoholizma; Clongerjevi tipi in delitev na tri moške tipe.

Znani psihiater in genetik C. Robert Cloninger je s sodelavci na podlagi genetskih raziskav na švedskih posvojenih otrocih ločil dva tipa alkoholikov:

- *Tip I*; alkoholizem nastopi pozno, pogosto je večletno intenzivno opijanje, prisotnih pa je manj dejavnikov tveganja v otroštvu. Odvisnost je blažja od tiste tipa II, poleg tega navadno niso prisotne dodatne psihične motnje. Izrazito se tudi kaže odvisnost od nargirjevanja;
- *Tip II*; ima zgoden začetek (pogosto začne prekomerno piti že kot najstnik), prisotnih pa je tudi veliko dejavnikov tveganja v otroštvu. Odvisnost je hujša, v nasprotju s tipom I pa so pogostokrat prisotne psihične motnje in antisocialno vedenje. Odvisnost in depresije so pogostokrat prisotne že pri starših. Izrazito je iskanje novosti in sočasna zloraba več psihoaktivnih snovi.

Leta 1997 (Hauser in Rybakowski) je izšla še ena raziskava, ki se pojavlja v strokovni literaturi na temo alkoholizma, in sicer delitev na tri tipe moških alkoholikov:

- Tip 1; alkoholizem nastopi pozno, v primarni družini navadno ni prisotne zlorabe alkohola, lahko rečemo, da gre za lažjo obliko alkoholizma;
- Tip 2; alkoholizem se pojavi že zelo zgodaj, zloraba alkohola je prisotna že v primarni družini; alkoholiki tipa 2 so navadno asocialni, zato se pri njih pojavljajo hudi osebni in socialni zapleti;
- Tip 3; tudi pri njih se alkoholizem pojavi zelo zgodaj, razvoj alkoholizma pa je povezan s pojavom duševnih bolezní v primarni družini, ravno zato so pogoste tudi resne psihiatrične motnje.

Dejstvo je, da so mnoge države že posodobile svojo razdelitev alkoholikov, medtem ko se Slovenija še vedno trdno oklepa razdelitev, ki so se ponekod v svetu opustile že pred desetletji. Ravno zaradi tega, ker je razdelitev alkoholikov, ki se uporablja pri nas v tej stroki precej zastarela, se v reševanje problema alkoholizma na državni ravni ne vključuje določenih rizičnih skupin – le redki vedo, da delež čezmernih pivcev narašča ravno med mladimi ženskami, kar je še posebej skrb vzbujajoče, saj ravno v tem času ženske načrtujejo nosečnost in rojevajo otroke.

V ZDA so leta 2007, na podlagi takratnih raziskav, alkoholike razdelili v pet skupin. Rezultati raziskave so pokazali, da je več kot polovica odvisnih od alkohola mladih odraslih. Howard Moss, eden izmed vodilnih raziskovalcev v navedeni raziskavi, je dejal, da so že pred začetkom raziskave vedeli, da imajo mladi težave s prekomernim pitjem, vendar pa je bil vseeno presenečen nad odstotkom mladih alkoholikov.

Alkoholiki, s profilom, ki se pojavlja v večini nam poznanih razdelitvah alkoholikov (»chronic severe subtype«), torej moški v srednjih letih, s slabim socioekonomskim položajem, predstavljajo le slabih 9% alkoholikov v državi.

Nenazadnje velja, da se struktura populacije, ki je ogrožena zaradi alkoholizma spreminja. Tako se spreminja (oz. bi se morala spreminjati) tudi kategorizacija alkoholikov. Ravno zato je nedopustno, da v Sloveniji ni razdelitve alkoholikov, ki bi ustrezala trenutnemu stanju. Brez ustrezne razdelitve je namreč onemogočeno tudi ustrezno reševanje problema alkoholizma na državni ravni (ki pa se vsako letno znova kaže kot ena večjih problematik slovenske družbe).

2.3.3 Odnos mladostnikov do alkohola

V našem prostoru je največkrat uporabljeno razdelitev ljudi glede na odnos do alkohola uveljavil hrvaški alkohololog Vladimir Hudolin, ki je ločil abstinente, zmerne pivce, alkoholike, alkoholike z nepopravljivimi posledicami in zdravljenih alkoholike.

Vendar pa se v slovenski literaturi o alkoholizmu pojavlja še ena razdelitev ljudi, glede na njihov odnos do alkohola. Če izvzamemo abstinente² (tiste, ki še nikoli v življenju niso pili alkohola), lahko razdelimo ljudi v štiri skupine:

- *Zmerni potrošniki alkoholnih pijač*; pijejo le priložnostno, zaradi tega pa niso prizadeti niti oni sami, niti njihova okolica;
- *Utirjeni pivci*; zanje je že značilna »zloraba« - opravka imamo torej bodisi z tveganim načinom uživanja alkoholnih pijač (poveča se tveganje za zdravje in neodgovorno vedenje) bodisi s škodljivim načinom rabe (okvara zdravja je že povzročena), vendar še ne moremo govoriti o odvisnosti;
- *Osebe odvisne od alkohola*; nadaljuje z vedenjem, za katerega nedvomno ve, da ji škoduje. Govorimo lahko o izgubi svobode izbiranja.
- *Zdravljeni alkoholiki*; so zaključili eno izmed obstoječih in priznanih oblik zdravljenja – pri čemer je potrebno upoštevati, da pri alkoholizmu ozdravitev, kot dokončna rešitev, ni možna.

2 V lanskem letu le slabih 10 odstotkov polnoletnih državljanov Republike Slovenije ni poseglo po alkoholnih pijačah.

Kot že omenjeno v podpoglavju »Mladostnik in odvisnost«, kar slaba tretjina Slovenskih petnajstletnikov (po podatkih mednarodne raziskave Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju) navaja, da vsaj enkrat tedensko uživajo alkoholne pijače. Poleg tega moramo upoštevati, da se večina mladostnikov opije do te mere, da je ogroženo njihovo zdravje. Dr. Rajko Kenda, strokovni direktor pediatrične klinike v Ljubljani, je izpostavil, da so v zadnjih letih obravnavali stotnijo primerov otrok na leto, zaradi zastrupitve z alkoholom. Ob množičnih zabavah, kot sta naprimer Žur z razlogom in Ritem mladosti, pa so potrebne celo okrepitve dežurne medicinske ekipe, saj se opitost mladoletnikov takrat nevarno poveča – pri tem pa UKC Ljubljana ocenjuje, da pomoč poišče le tretjina mladostnikov!

Če torej poskušamo opredeliti odnos teh mladostnikov do alkohola, jih morda najlažje uvrstimo med utirjene pive, saj njihov način uživanja alkoholnih pijač že predstavlja tveganje za njihovo zdravje – Maja Zorko, z Inštituta za varovanje zdravja pa opozarja, da so mladostniki, ki so zgodaj začeli z zlorabo alkoholnih pijač, še posebej izpostavljeni odvisnosti od alkohola.

2.4 VZROKI ZA PREKOMERNO PITJE

2.4.1 Zgodovina alkoholizma na Slovenskem

»Točajka! En liter, en štefan, en sod!«

(Ivan Cankar)

Besede, ki jih je nekoč zapisal sam Ivan Cankar je za uvod v svoje delo Pijane zverine uporabil tudi zgodovinar dr. Andrej Studen. Ravno te besede naj bi, po njegovih besedah, zadele v srž neizpodbitne resnice, da Slovenci že od nekdaj radi pogledamo v kozarček, pri tem pa stopnjevalno pretiravamo in gasimo svojo žejo, najprej s »skromnim« litrčkom za vzpodbudo, ki pa se ob veselem vzdušju kaj kmalu količinsko poveča v cel sodček opojne (alkoholne) omame.

V 19. stoletju so poleg domačih kmečkih žganjekuh, nastajale tudi prve tovarne žganja in špirta, ki so ga kmetje radi mešali z vodo. To mešanico so imenovali fuzel; in še danes na Štajerskem pravijo, da se ti je »sfuzlalo«. Od slabega žganja in dolgotrajnega opijanja se je ljudem namreč navadno zmešalo, alkohol pa je nepopravljivo poškodoval njihove možgane. V novem veku, se je žganje še imenovalo voda življenja, v tistem času pa se je preimenovalo kar v vodo smrti.

Do konca 18. stoletja je bila najbolj razširjena pijača na Slovenskem voda, pri pitju alkoholnih pijač pa so se ljudje držali neke zmernosti. V predindustrijski dobi je bilo prekomerno uživanje alkoholnih pijač značilno predvsem za plemstvo, le-ti pa so se opijali predvsem z vinom. Z začetkom industrijske revolucije na začetku 19. stoletja, so cene žganih pijač začele strmo padati, zato je le-ta postal dostopen tudi nižjim slojem, predvsem kmetom in delavskemu razredu, ki si izoblikuje z industrijsko revolucijo. Žganje je bilo na razpolago kot masovni proizvod, zato je ponekod postal celo del prehrane. Zaradi prepričanja, da žganje krepi telo (in duha), je le-ta mnogokrat nadomestil na jedilniku meso.

Velika proizvodnja in poraba žganja je tako zaznamovala drugo polovico 19.stoletja na Slovenskem, da se jo je oprijel izraz »žganjarska kuga«. Primer tega je bilo tudi naraščajoče število žganjarn, katerih število se je po poročilih finančne straže, med leti 1874-1876 povečalo s 2592 na 4294 – ljudje pa so povprečno na hišo porabili 200 litrov žganja letno.

Pretirano pitje so začeli obsojati tako katoliški kot protestantski moralisti. Poleg bogokletja, neudeleževanja maš, nesprejemanja zakramentov, nespoštovanja staršev, prešuštva, zapravljenosti, slabega ravnanja z ženo, otroci, živino in posli, je cerkev obsojala tudi prekomerno uživanje alkoholnih pijač. Cerkev je v alkoholu videla grešnost šibkega duha, kot tudi žalitev Boga. Alkoholiki so ogrožali družino, gospodarstvo in narod, zato so se proti alkoholu borili tudi meščanski moralisti. Ti so namreč verjeli, da so se alkoholiki odrekli razumu, alkohol pa je po njihovem mnenju povzročal bolezni, blaznost in kriminal. Eden izmed načinov, kako so želeli omejiti žganjarsko kugo je bil, da so pozivali ljudi naj raje pijejo pivo. Vendar so mogli ljudje, da so dosegli enak učinek kot pri žganju, popiti veliko večje količine piva (kar je bilo nenazadnje tudi veliko dražje), zato je ta načrt kmalu propadel.

Poleg meščanstva in cerkve je porast odvisnih od alkohola zaskrbel tudi takratne zdravnike. Dejstvo, da je alkoholizem bolezen, se je v medicini začelo uveljavljati že konec 18. stoletja, saj so verjeli, da je žganje strup, ki zastruplja človeško telo in povzroča številne bolezni. Prvi, ki je pisal o »žganjarski kugi« je bil nemški zdravnik Hufeland, ki je svojo študijo izdal že leta 1802.

Kako razširjen je bil pojav alkoholizma na Slovenskih tleh, pa pove morda že to, da je študija o zlorabi alkohola, ki jo je leta 1834 spisal ljubljanski zdravnik F.V. Lipič, prva te vrste na svetu. Le-ta je opazoval dve skupini stoterih alkoholikov, pri tem pa spremljal njihove bolezni, umrljivost, količino popitega alkohola itd.

Slovenci so torej od nekdaj iskali razne razlage, zakaj radi zapadamo v alkoholizem. Mnogo jih je verjelo, da razlog tiči v tem, da smo vročekrvni narod, ali pa ker smo sangviniki in ker radi bežimo od resničnosti. Dejstvo je, da smo bili Slovenci kot narod v preteklosti nenehno pod različnimi pritiski, zato smo v alkoholni omami iskali odklop od resničnosti. Z industrializacijo in pojavom delavskega razreda, pa se je alkohol uveljavil tudi kot sredstvo za beg pred obupnimi socialnimi razmerami.

V tem času se je začelo širiti tudi mnenje, da je alkoholizem deden. Tako kot pravi pregovor »Jabolko ne pade daleč od drevesa«, so tudi ljudje takrat verjeli, da so otroci alkoholikov telesno in duševno bolni izrodki. Če je bil oče pijanec, so sina povezovali, ne samo z alkoholom temveč tudi s kriminalom, če pa je bila pijanka mama, so hči navadno povezovali celo s prostitucijo. Takšni predsodki do otrok alkoholikov so bili uveljavljeni v Slovenski mentaliteti zelo dolgo, vse do konca meščanske dobe leta 1945.

Če sem poglavje začela s Cankarjevim citatom, bi ga rada zaključila s še eno Cankarjevo anekdoto. Tudi Cankar se je v času svojega življenja rad vdajal alkoholni omami, česar pa so ga prijatelji zaradi vse slabšega zdravstvenega stanja želeli odvaditi. Leta 1912 ga je dr. Henrik Tuma povabil v Kranjsko goro na zdravljenje z mlekom, kjer pa Cankar ni zdržal dolgo in je kaj hitro pobegnil nazaj v Ljubljano. Tuma je bil nad Cankarjem nadvse razočaran, nakar mu je Cankar v odgovor poslal pismo. Na koncu pisma pa je pristavil: »Saj nisem kriv, da sem Slovenec!«, kar lahko razumemo tudi kot »pijem, torej sem Slovenec«. (Andrej Studen)

2.4.2 Vzroki za prekomerno pitje

V strokovni stroki poznamo več teorij, ki govorijo o vzrokih nastanka alkoholizma, kljub temu pa nobena izmed njih ne ponudi celostnega odgovora na vprašanje, kje tičijo vzroki za razvoja alkoholizma. Naštejmo nekaj izmed teh teorij:

- *Moralni model* predpostavlja, da so k alkoholizmu nagnjene predvsem šibke osebe in da je alkoholizem znak moralne šibkosti.
- *Medicinski model* označi alkoholika za bolnika. Navadno gleda na alkoholizem kot na dedno bolezen, posameznik ima torej za nastanek alkoholizma določene predispozicije, pretirano pitje pa je lahko tudi posledica fizioloških motenj.
- *Psihološki model* izpostavi kot vzrok za nastanek alkoholizma osebnostno nezrelost, nevroze, psihopatije, osebnostne motnje in drugi psihične motnje.
- *Socialno-kulturni model* išče vzroke za alkoholizem, ne samo v človeku samemu, temveč tudi v njegovem socialnem okolju. Teoretiki, ki zagovarjajo ta model menijo, da se ta dva vzroka, torej človek in njegovo socialno okolje, med seboj prepletata.

Na nastanek alkoholizma pa nenazadnje obstaja več razlogov in ti niso navzoči pri vsakem alkoholiku. Vsak posameznik že ima za seboj neko prehodeno pot, zato so vzroki, ki so privedli do razvoja alkoholizma, unikatni. Kljub temu, pa so posledice alkoholizma in propadanje, ki sledi dolgotrajni odvisnosti skoraj pri vseh enake.

Za lažjo obravnavo in zdravljenje alkoholizma je stroka vzroke za nastanek odvisnosti od alkohola v grobem razdelila na tri skupine: alkohol, socialno okolje in človek – nastanek alkoholizma je posledica medsebojnega delovanja in vplivanja teh treh dejavnikov.

2.4.3 Vzroki za nastanek alkoholizma

Ko se torej sprašujemo o vzrokih nastanka odvisnosti od alkohola, moramo odgovor poiskati med tremi dejavniki (Kielholz, 1972): človek, okolje in alkohol.

Najpomembnejšo vlogo pri tem naj bi igral človek, ki ga določajo njegove biokemične, fiziološke, osebnostne in odnosne lastnosti in pa njegov življenjski slog. Ravno zato se razlogi za razvoj odvisnosti od alkohola pri človeku iščejo tako v delovanju njegovega telesa, kot tudi v njegovi psihi. Pogoste so tudi debate o tem, ali so lahko dedni dejavniki krivi za nastanek alkoholizma.

Okolje vpliva na razvoj odvisnosti zaradi običajev, verovanj in stališč, ki spodbujajo pitje ali pa ga zavirajo. Veliko vlogo pri razvoju odvisnosti ima družina, s pomočjo katere oblikujemo svoj sistem vrednost in svoje vedenjske vzorce. Družina lahko na odnos do alkohola in uživanja le-tega vpliva na tri načine:

- Starši s svojim odnosom do alkohola neposredno vplivajo na oblikovanje odnosa do alkohola svojih otrok (pri čemer je potrebno upoštevati, da so v polovici primerov odvisni od alkohola odrasli v družini, kjer je bil vsaj eden izmed staršev alkoholik);
- Družina vpliva na oblikovanje posameznikove osebnosti in s tem njegovega odnosa do samega sebe;
- Posameznika družina nauči (ali pa tudi ne) kako ustvarjati zadovoljive odnose s soljudmi.

Nenazadnje pa ne smemo pozabiti na alkohol kot substanco. Le-ta je namreč obenem lahko dostopen kot tudi najboljši blažilec notranjih napetosti. Nobeno drugo sredstvo ni tako dostopno in hkrati tako učinkovito pri spreminjanju človekovega počutja oz. razpoloženja in ravno zato je tako nevaren.

Vsi trije dejavniki se med seboj prepletajo in delujejo drug na drugega, pri čemer sta pomembna predvsem prva dva dejavnika. Vsak izmed nas ima pogojene osnovne potrebe, ki jih mora tešiti, da ohranjamo bio-psiho-socialno blagostanje. Dokler svoje osnovne potrebe uspešno zadovoljujemo smo zadovoljni in se tudi dobro počutimo. Včasih pa nam naši (naučeni) vedenjski vzorci onemogočajo, da dosežemo tisto, kar želimo ali potrebujemo. To lahko povzroči frustracijo, na katero se lahko odzovemo na dva načina:

- Usmerimo se v iskanje novih in boljših rešitev, kar je kratkoročno dokaj zahtevna naloga;
- Osredotočimo se na lastno počutje, ki ga želimo čimprej izboljšati, kar omogoča nastanek odvisnosti, saj psihoaktivne snovi omogočajo prav to – hitro (in kratkotrajno) izboljšanje počutja.

Nenazadnje pa lahko postane odvisen od alkohola prav vsak, pri nekemu lahko odvisnost povzroči splet (nesrečnih) okoliščin, pri drugih osebne težave, pri tretjem zgolj zabava.

2.4.5 Vzroki za pitje med mladimi

Kljub pretresljivemu podatku, da vsak dvajseti Slovenec umre neposredno zaradi ciroze jeter (ki je mimogrede v polovici primerov povezana s prekomernim pitjem), slovenska družbena klima še vedno ostaja naklonjena alkoholu. Glede na to, da smo vsakodnevno obkroženi z raznimi oglasi, ki propagirajo alkoholne pijače, bi morda lahko celo sklepali, da nas družba spodbuja k uživanju alkohola. Sodeč po raznih raziskavah, je tvegano uživanje alkoholnih pijač pogostejše tam, kjer je alkohol splošno razširjen in je družba do njega zelo tolerantna. O povezanosti med pitjem mladih in toleranco do alkohola, ki je navzoča v določenem okolju pa bi rada spregovorila še malo kasneje.

Pred tem bi namreč rada razčistila kje ležijo vzroki, da mladi sploh sežejo po alkoholnih pijačah. Če je včasih veljalo, da so mladi prvič stopili v stik z alkoholom v družinskem okolju, se je omenjena prva izkušnja preselila iz družine v krog vrstnikov. Mladi namreč poročajo, da alkohol pijejo zato, ker se na ta način lažje zabavajo, se sprostijo, si več upajo, so bolj komunikativni, lažje navezujejo stike, so bolj samozavestni, se dobro počutijo in pozabijo na probleme. Pitje alkohola pogosto povezujejo tudi z ugledom mladostnika (piti alkohol je »kul«), poleg tega se mladi počutijo bolj podobni svojim vrstnikom kadar sežejo po alkoholnih pijačah (glej »Iniciacijski obred«). Med vzroki za pitje alkoholnih pijač so še radovednost, želja po priljubljenosti, dolgčas in pa golo dejstvo, da je alkohol družbeno spremljiv (Ramovš in Ramovš, 2007; Tivadar in Kamin, 2005; Bajt in Zorko, 2009).

Po mnenju Nacionalnega inštituta za javno zdravje pa mladi sežejo po alkoholnih pijačah tudi zato, da pozabijo na težave v šoli in da premagujejo zaskrbljenost. Tako se mladi že zelo zgodaj naučijo, da je alkohol sredstvo, ki jim bo pomagalo pri premagovanju ovir s katerimi se bodo srečali tekom življenja. Mladi, katere sem zajela v svoji raziskovalni nalogi, so večinoma 17. in 18. letniki, ki opravljajo zadnji letnik srednje šole in se pripravljajo, da bodo sprejeli odločitve, ki bodo vplivale na potek njihovega nadaljnjega življenja. Popivanje v tej starosti je torej toliko bolj nevarno za razvoj alkoholizma, saj mladi, ki se naučijo spopadati z bremenom sprejemanja pomembnih odločitev s pomočjo alkohola sedaj, se bodo po vsej verjetnosti k tej metodi zatekali tudi pozneje v življenju.

Ko govorimo o alkoholizmu mladih, pa je morda smiselno omeniti vzroke za prekomerno pitje, ki so se pojavili v zadnjih desetletjih, kot vpliv moderne industrijske družbe. Spodaj navedeni vzroki so pogosto krivci, zakaj se prekomerno uživanje alkoholnih pijač mladih pogostokrat spreobrne v bolezensko stanje – alkoholizem.

Dejstvo je, da so se s prehodom v kapitalistični sistem začele spreminjati vrednote v družbi. Kapitalistična družba, ki ceni predvsem tekmovalnost, uspeh in storilnost posameznika, hrтки ustvarja posameznike, ki čutijo večjo potrebo po sproščanju napetosti (kar, na kratki rok, storijo najbolj učinkovito z alkoholom); tisti manj uspešni, odrinjeni v brezperspektivnost, pa iščejo uteho v alkoholu. Vplivov moderne družbe na razvoj alkoholizma je več:

- Znanstveno-tehnizirano bivalno in delovno okolje, za katerega je značilna specializirana delitev dela in odgovornosti ter avtomatizacija;
- Omejene možnosti večine, ter vse večje razlike med elitno manjšino ter ostalim delom prebivalstva;
- Prekomerna ponudba potrošniških dobrin in preveliko število informacij, ki pri posamezniku povzročajo otopelost in nezmožnost njihovega obvladovanja;
- Spremenjene vrednote, sploh v družinskem okolju, kar posledično vodi v rahljanje vezi med družinskimi člani ali pa pretirano obremenjevanje oz. podcenjevanje;
- Brezposelnost mladih (in precejšnjega dela ostalega prebivalstva);

- Nezmožnost obvladovanja vedno večje svobode na eni strani in odgovornosti na drugi. Posameznik, ki je soočen s prevelikimi zahtevami, poskuša pred njimi pobegniti – v kulturah, kjer je toleranca do alkohola visoka, pa je alkohol sprejet kot eden izmed načinov takšnega pobega.

Kako spremembe v moderni družbi vplivajo na uživanje alkoholnih pijač, je pokazala tudi raziskava Drinkware, ki je bila izvedena v Veliki Britaniji leta 2009. Analiza omenjene raziskave je namreč pokazala, da se ljudje iz recesije rešujejo s prekomernim pitjem alkoholnih pijač; najmanj ena izmed desetih oseb rešuje osebno krizo s pomočjo alkohola – največjo osebno krizo pa ljudjem povzroča ravno izguba zaposlitve. Ravno zato so mladi odrasli še posebej izpostavljeni alkoholizmu – samo v Sloveniji je trenutno namreč brezposelna četrtnina vseh mladih.

2.4.5.1 Alkohol kot sredstvo iniciacije

Alkoholizem ni samo bolezen, ki prizadene tako dušo kot telo odvisnega, temveč je odraz naše družbe. Pitje alkohola je v Sloveniji splošno sprejet način življenja za pretežni del prebivalstva, kljub zastrašujočemu dejstvu, da vsak dan za posledicami alkohola umreta dva Slovenca³.

Zgodovinar Anton Šepetavec (Šepetavec in Vidmar, 2002), omenja alkoholizem kot svojevrsten družbeni fenomen, kateri izvira iz čudnega in sprevrženega razumevanja narodne identitete – v alkoholu se išče potrditev slovenstva. Poleg tega pa omenja, da kljub razširjenosti alkohola na Slovenskem, se o njem ne govori rado – kljub temu, da je alkoholizem slovenska družbena bolezen. Kljub mnogim poskusom, da bi se Slovenski narod ozdravil vsesplošne zasvojenosti, množičnih uspehov še vedno ni.

Ravno zato je za Slovenijo značilna tako imenovana »mokra« kultura, ki označuje disfunkcionalno kulturo pitja alkoholnih pijač. Sploh v Sloveniji je odnos do alkohola nekritičen, pravzaprav bi naš odnos do alkohola lahko označili celo kot pozitivnega, zato je tudi število omejitev povezanih z njim majhno. Vendar pa imajo tudi v takšnih kulturah do odvisnih od alkohola netoleranten odnos, zato le majhen odstotek ljudi poišče pomoč. Tako se v mokrih kulturah ohranja začaran krog odvisnosti.

Kadar govorimo o stališču družbe do alkohola je potrebno spregovoriti tudi o iniciacijskih obredih. Iniciacija sama po sebi predstavlja obred prehoda; tako izgubiš lastnosti prejšnje skupine in pridobiš lastnosti nove. Iniciacijo lahko morda označimo kar kot vpeljavo v neko novo stanje. Tako je alkohol eden izmed glavnih dejavnikov, s pomočjo katerega se posameznik lažje vključi v družbo – postane Slovenec.

3 <http://ekipa24.si/clanek/zanimivosti/zdravje/542ab3205f3ad/na-dan-zaradi-alkohola-umreta-dva-slovenca>, 2014

Obrede so še pred Antiko povezovali z hedonizmom, uživaštvom. Podobno je značilno tudi za Slovenijo, saj v naši kulturi skoraj ni obreda (veselega ali žalostnega), ki ga nebi pospremili z uživanjem alkoholnih pijač. Mladi pa ne pijejo samo ob kulturnih ali religioznih dogodkih, vendar je zanje značilno že skoraj obredno pitje ob koncu tedna, ko »proslavljajo« dvodnevni odmor. Problem, ki pri tem nastane je, da mladi dojemajo alkohol kot sredstvo, da se vključijo v družbo; če se alkoholu ob teh dogodkih odpovedo, se v družbo težje vključijo, niso del celote, ki jo v tem primeru predstavlja ves slovenski narod. Kakor je torej omenil že dr. Anton Šepetavec, v alkoholu iščemo pripadnost neki skupini, potrditev da smo – Slovenci. Mladi v iskanju lastne identitete čutijo toliko večjo potrebo po pripadnosti, zato se v potrjevanju le-te navadno zatečejo tudi k alkoholu. Dokazuje za to lahko iščemo tudi v vzrokih, ki jih mladi navajajo, zaradi katerih najpogosteje sežejo po alkoholnih pijačah. Mladi namreč menijo, da kadar uživajo alkoholne pijače lažje navezujejo stike in se počutijo bolj podobne svojim vrstnikom (glej »Vzroki za pitje med mladimi«).

Svojevrsten fenomen je tudi pojav, ki bi ga lahko označili kar s pojmom »virtualna iniciacija«. Z razvojem tehnologije so se začela spreminjati tudi življenja mlajših generacij. Druženje se je s cest preselilo pred računalniške zaslone in mladi preživijo več časa na socialnih omrežjih kot kadarkoli prej. Če zajamemo skupino slovenskih mladostnikov, mlajših od 19 let, jih kar 90% uporablja socialno omrežje Facebook. Tako mladi ne iščejo (samo)potrditve več osebno, vendar vedno pogosteje kar preko socialnih omrežij, kot na primer preko že omenjenega Facebooka. Tako se je v začetku lanskega leta (2014) med slovenskimi najstniki preko Facebooka začel širiti precej nevaren obred (iniciacije). Pivske nominacije, kot se je imenovala omenjena »igra«, so od posameznika zahtevale, da je v roku 24 ur na dušek spil 0.5 litra piva, vse skupaj pa je moral le-ta posneti in objaviti na svojem spletnem profilu. Če mu je omenjeni preizkus spodletel pa je moral tistemu, kateri mu je nalogo naložil, kupiti plato piva. Če je nalogo opravil uspešno, je moral »nominirati« tri prijatelje, kateri so morali nalogo ponoviti.

Mladostniki v iskanju (samo)potrditve in ugleda med vrstniki so začeli »kršiti« pravila in so pogosto segli po večjih količinah ali pa po alkoholnih pijačah z večjo koncentracijo čistega etanola. Rezultati tovrstnih obredov so lahko nadvse nevarni, ne samo da ogrožajo zdravje posameznika (iz Velike Britanije so poročali o več kot petih smrtnih žrtvah), temveč pošiljajo mladim sporočilo, da je tovrstno pivsko vedenje sprejemljivo.

2.4.5.2 Sodobne specifikje pitja mladih

Lahko bi rekli, da so mladi stare vzorce uživanja alkohola zamenjali z novimi. Medtem ko je bilo včasih za tvegane pivce značilno predvsem vsakodnevno popivanje, mladi danes raje pijejo verižno (»binge drinking«). Po drugi strani, pa so »klasične« kombinacije alkohola z

drugimi alkoholnimi pijačami in raznimi sokovi zamenjale kombinacije alkohola in kofeina (oz. alkoholnih in energijskih pijač).

a) Verižno pitje

Miha Vovko, s policijske postaje Ljubljana Moste, je opozoril, da mladi na javnih površinah velikokrat že pred zabavo pijejo alkohol, ki ga prinesejo s sabo, da merijo moči, kdo več zdrži. Kljub temu, da ti mladostniki med tednom navadno ne pijejo, pa ob koncih tedna zaužijejo ogromne količine alkohola, tako da jih ne moremo uvrščati med zmerne pivce. Takšen način uživanja alkoholnih pijač pa je bolj nevaren kot predvideva večina, saj se lahko konča celo s smrtjo.

Verižno pitje oz. »binge drinking« je neoporečno povezano s samim obredom iniciacije, saj je takšno pivsko vedenje značilno predvsem za skupine mladih in ne za posameznike. Preden pa spregovorimo o značilnostih in nevarnostih verižnega pitja, pa je potrebno razčistiti kdaj sploh lahko govorimo o verižnem pitju kot takem.

Verižno pitje je definirano z zaužitjem 5 ali več meric alkohola za moške oziroma 4 ali več meric alkohola za ženske v 2 urah ali manj. Standardna merica alkohola po dogovoru v Evropi vsebuje 10 gramov alkohola; t.j. približno en deciliter vina oz. dva in pol decilitra piva.

Slika 1: standardna merica alkohola

Matej Košir, iz Inštituta za raziskave in razvoj »Utrip«, ugotavlja da je največ alkohola med mladimi popitega ravno od koncih tedna in/ali zvečer oziroma ponoči.

Kakšne pa so posledice verižnega pitja? Verižno pitje, v nasprotju s pričakovanji večine, povzroča hujše (in hitrejše) poškodbe na možganih, kot pa vsakodnevno uživanje alkoholnih pijač, saj toleranca, ki jo vzpostavi kronični alkoholik omili posledice poškodb možganov, ki nastanejo kot posledica prekomernega uživanja alkoholnih pijač. Ob verižnem pitju se namreč sproščajo velike količine glutamata, kar lahko privede do eksitotoksičnosti⁴.

⁴Toksično celično vzburjenje, ki lahko povzroči poškodbo ali odmiranje možganskih celic.

Pri mladih pivcih, katerih možgani se še razvijajo, lahko privede do poškodbe možganov že 10 popitih alkoholnih pijač na mesec.

Medtem ko pojem »verižno pitje« v Sloveniji še niti ni dodobra uveljavljen, pa Ameriški raziskovalci ugotavljajo, da posamezniki ki pijejo verižno vsaj trikrat v času dveh tednov, že kažejo določene znake razvoja alkoholizma.

b) Kombiniranje alkoholnih pijač s energijskimi pijačami

Mladi mnogokrat spregledajo opozorilo na pločevinki, naj energijske pijače ne mešajo s alkoholom – vendar opozorilo nikakor ni odveč.

Energijske pijače so se prvič pojavile v 60. letih tega stoletja, vendar se resnično razširijo šele s pojavom Red Bulla na avstrijskem (1987) in ameriškem (1997) tržišču. Zatem so energijske pijače propagirali predvsem kot eno izmed rešitev za hiter tempo življenja, ki s sabo prinaša občutek, da nam primanjkuje energije, da bi uspešno opravljali dnevne aktivnosti. Rezultati raziskave, ki jo je leta 2013 opravila Zveza potrošnikov Slovenije kažejo, da energijske pijače najpogosteje pijejo mladi (10 do 18 let), nekateri spišejo celo do 7 litrov na mesec. Nekaj več kot 50% vseh odraslih in najstnikov pa energijske pijače uživa skupaj z alkoholnimi pijačami.

Razlogov, zakaj mladi kombinirajo energijske pijače z alkoholom je več. Najprej je vredno poudariti, da je trženje energijskih pijač namerno in načrtno usmerjeno predvsem na mlajše moške in najstnike. Ponudniki potencialnim kupcem najpogosteje sporočajo, da bodo z pitjem njihove pijače uspešnejši, bolj vzdržljivi, boljše volje in nenazadnje se bodo tudi na zabavah bolje zabavali. Na zabavah pa je vedno prisoten tudi alkohol, zato se kombiniranju teh dveh pijač že samo s tega stališča težko izognemo. Pomembno je upoštevati tudi razloge zaradi katerih mladi uživajo tako alkoholne, kot tudi energijske pijače. Medtem ko alkoholne pijače uživamo predvsem zato, ker menimo da določeni situaciji nismo kos, pa po energijskih pijač sežemo ravno zato, da bi bili takšne situacijam lažje obvladali. Sklepamo lahko, da kombinacija omenjenih vrst pijač mladim predstavlja hitro in učinkovito rešitev, na zabavah pa hitro pot do sprostitve.

Kot omenjeno že v samem uvodu, pa je kombiniranje energijskih pijač z alkoholom več kot le »nezdravo«. Ob upoštevanju rezultatov raznih raziskav kako omenjena kombinacija vpliva na zdravje posameznika, bi jo lahko celo označili kot »fuzel 21. stoletja«.

Če se najprej osredotočimo samo na kratkotrajne posledice uživanja omenjene kombinacije. Univerzitetni klinični center Ljubljana glede na že obravnavane primere opozarja, da so kombinacije energijskih pijač in drugih psihoaktivnih snovi nadvse nevarne, vendar pa je nevarno že uživanje energijskih pijač samih. Pri predoziranju lahko pride do nemira, nespečnosti, tresavice, hitrega srčnega utripa (tahikardije) in povišanega krvnega tlaka. Pri kombiniranju z alkoholom so posledice še hujše; pride lahko do slabosti, bruhanja, motenj

zavesti, podobnim zaspanosti (somnia), počasnega srčnega utripa (bradikardija) in celo do nezavesti.

Poleg tega, da samo pitje energijskih pijač negativno vpliva na telesno zdravje posameznika, pa kombiniranje energijskih pijač z alkoholom onemogoči, da bi se zavedali učinkov popitega alkohola – zato popijemo več, kot bi popili, če omenjenih pijač nebi kombinirali. Energijske pijače namreč vsebujejo veliko kofeina; zaradi njegovega stimulacijskega delovanja pa se človek manj zaveda učinka alkohola. Rezultati neke študije, kjer so udeleženci raziskave sočasno uživali Red Bull in vodko, so pokazali da se pri posamezniku zmanjša sposobnost dožemanja in motorike. Posamezniki, ki niso sposobni oceniti svoje stopnje alkoholiziranosti, pa so še bolj rizična in tvegana skupina glede na obnašanje, ki je že samo po sebi posledica uživanja alkoholnih pijač: vožnja avtomobila pod vplivom alkohola, tvegana spolnost, agresivno vedenje...

Dolgotrajno uživanje energijskih pijač je samo po sebi zelo nevarno, sploh za otroke in mladostnike, ker so pri le-teh pogoste tako fiziološke kot tudi vedenjske spremembe.

Potrebno pa je spregovoriti tudi o dolgotrajnih posledicah kombiniranja alkoholnih in energijskih pijač. Tri glavne sestavine večine energijskih pijač so kofein, sladkor in taurin. Problem nastane, ker se taurin in etanol presnavljata preko istega jetrnega encima. Ob dolgotrajnem uživanju (ali celo ob predoziranju) kombinacije omenjenih pijač, encim ne more razgrajevati takšne količine vnesenih snovi, zato lahko pride do zastrupitve ali celo poškodbe jeter.

Nenazadnje pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so otroci in mladostniki nagnjeni k razvoju kemične odvisnosti od kofeina, kar po mnenju mnogih raziskovalcev »tlakuje pot« k mnogim drugim kemičnim zasvojenostim, najpogosteje k odvisnosti od alkohola. Mladi se prehitro srečujejo tako z energijskimi pijačami, kot tudi z alkoholom, kot posledica njihove nezrelosti in naivnosti pa oboji pogostokrat uživajo skupaj; poleg že obstoječih programov, ki osveščajo o nevarnostih prekomernega uživanja alkoholnih pijač, bo torej v prihodnosti potrebno opozarjati tudi na nevarnosti sočasnega uživanja obeh.

c) Alkoholizem med mladimi dekletimi

Včasih je bil alkoholizem pri ženskah redek pojav. Tradicionalne navade, ki so izvirale predvsem iz patriarhalnega odnosa, so narekovale, da ženska ni zahajala v gostilne in ni pila. Z emancipacijo ženskega spola pa je začelo naraščati tudi število žensk alkoholičark.

Še pred nekaj leti se je odvisnost pri ženskah pojavljala po 35. letu starosti. Najpogosteje so bile to gospodinje, ki so bile probremenjene s problemi družine (nemalokrat so bili tudi njihovi partnerji alkoholiki) in vzgojo otrok. Danes pa se ta trend spreminja, saj problem alkoholizma narašča predvsem pri mladih ženskah oz. dekletih. V obdobju 2002-2010 je

narasel delež deklet, ki so bile v življenju dvakrat ali več opite, medtem ko med fanti razlike skoraj ni bilo zaslediti.

Vendar pa ne narašča samo število deklet, ki sežejo po alkoholu; med dekleti narašča predvsem odstotek teh, ki se poslužujejo tveganih oblik pitja, priljubljeno je predvsem verižno pitje. Takšno pivsko vedenje gre pripisati predvsem alkoholni in zabavni industriji, in pa seveda oglasom, ki z vsečnimi izdelki ciljajo predvsem na populacijo mladih deklet. Ni torej čudno, da so pri dekletih najbolj priljubljenje alkoholne pijače tiste, ki so mešane z različnimi sladkimi sokovi⁵.

Slika 2: Oglas za vodko Pucker, z okusom maline

Krivdo za omenjeni trend pa je potrebno iskati tudi v družbi; družba, katere mehanizeme upravlja kapitalizem, se ni preobrazila samo v smeri čedalje večjega potrošništva, ampak so se spremembe zgodile tudi na ravni posameznika, ki je v takšno družbo vpet. Ena izmed tovrstnih posledic je tudi pojav patološkega narcisizma.

Patološki narcisizem je karakteristika, ki označuje posameznika z veliko mero samoobčudovanja in občutkom lastne večvrednosti. Vendar pa je takšna podoba lažna, saj ima patološki narcisist le malo prave samozavesti in šibko identiteto, ki jo mora vedno znova potrjevati. Ravno zato je potrošniška družba idealna za razvoj tovrstne osebnosti; patološkega narcisista v potrošnjo žene njegova notranja potreba po samopotrjevanju. Nenazadnje pa je cilj patološkega narcisista biti vedno priljubljen in v središču pozornosti. (povzeto po spletni blog Narcis)

⁵<http://www.zurnal24.si/vsak-cetrtri-pije-vsak-teden-clanek-215370>, 2013

Najprej je potrebno poudariti, da so tovrstni motnji izpostavljeni predvsem otroci alkoholikov, kateri pa so navsezadnje izpostavljeni tudi razvoju alkoholizma. Zatorej že iz tega vidika povezava med omenjeno motnjo in alkoholizmom ni naključna.

Patološki narcisist lahko uživa v svojih dejanjih le, ko so ta potrjena s strani njegovih vrstnikov. V družbi, kjer alkohol predstavlja sredstvo za vstop v le-to, so patološki narcisisti še posebej izpostavljeni tveganju, da bodo uživali alkoholne pijače, zato da bi ugajali okolici oziroma vrstnikom. Dober primer tega so bile pivske nominacije na Facebooku (glej »Alkohol kot sredstvo iniciacije«), kjer so posamezniki v želji, da bi prekosili sovrstnike (in si tako pridobili občudovanje in spoštovanje) na dušek spili, ne samo 0,5 litra piva kot igra zahteva, vendar kar celo steklenico žganih pijač. Poleg tega je potrebno upoštevati, da mladi uživanje alkohola pogostokrat povezujejo s priljubljenostjo med vrstniki, po kateri pa patološki narcisist tako zelo hlepi.

Kljub temu, da so tovrstni motnji bolj podvrženi moški, pa je potrebno poudariti, da so ženske predstavnice zaradi še vedno obstoječih predsodkov, slabe samopodobe in pritiska zabavne industrije vedno bolj tvegana skupina za razvoj omenjene motnje.

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Udeležba na prireditvi 15-letnice Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah

4. marca je Skupina za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah praznovala svojo petnajsto obletnico obstoja. Omenjena skupina je nastala kot odziv na potrebo alkoholikov po ponovni resocializaciji ob končanem bolnišničnem zdravljenju. Danes je v omenjeni skupini dejavnih 27 alkoholikov, ter 5 gostov. V svojih 15 letih obstoja pa so pomagali več kot 200 alkoholikom.

Prireditve v kulturnem domu Šmarje pri Jelšah se je udeležilo mnogo zdravljenih alkoholikov iz celotne regije, kot tudi predstavniki centrov za socialno delo in predstavnica društva AIAnon, ter predstavnik skupine Anonimnih alkoholikov.

Povabila so bila odposlana tudi za predstavnika policije in zdravstvenih ustanov, vendar se ti povabilu niso odzvali. Omenjeno dejstvo krepi predpostavko, da se problematike alkoholizma še vedno ne jemlje dovolj resno.

Podatek, ki je morda najbolj zanimiv za mojo raziskovalno nalogo je posredovala ravno predstavnica društva AIAnon. V skupini, ki deluje v Ljubljani so že sodelovali z mladimi (mlajšimi od 20 let), med tem ko v Celju tovrstna skupina ne deluje.

3.2 Intervju z zdravljenimi alkoholiki

Ker je bilo na prireditvi prisotnih mnogo že ozdravljenih alkoholikov in članov Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah sem pograbila priložnost in povprašala dva izmed prisotnih o njihovih zgodbah. Na podlagi njihovih zgodb lahko lažje primerjamo mlade pivce in pivce starejših generacij.

Zaradi varovanja podatkov in obzirnosti do oseb s katerimi sem spregovorila, predvsem pa da ne bi prišlo do kakšnega nepotrebnega povezovanja z drugimi osebami, sem v nadaljevanju za sogovorce uporabila izmišljena imena.

Najprej sem govorila z Miho. Danes je v svojih petdesetih, težave z alkoholom pa so se pri njemu začele po srednji šoli. Takrat je namreč našel zaposlitev, ob koncu dneva pa je s sodelavci začel zahajati v gostilno. Po njegovih besedah sodeč se je na ta način lažje vključil v delavno okolje. Čez čas začel opažati, da se mu zjutraj tresejo roke in je po alkoholnih pijačah segel že zjutraj, da je umiril tresavico rok. Miha je omenjal tudi, da je pitje alkoholnih pijač povezoval z občutkom moči oziroma kreposti. Doma so namreč imeli kmetijo, zato je pred delom pil alkoholne pijače z razlogom, da je lažje opravljal naporno delo. Ker so imeli doma vinograd je najpogosteje užival vino, pogosto tudi pivo, vendar omenjenih pijač nikoli ni mešal, niti ni primešal drugih pijač. Poudaril je tudi, da nihče izmed domačih ni imel težav z alkoholom. Ko so se težave z alkoholom stopnjevale so ga v službi postavili pred odločitev, ali

se bo zdravil ali pa bo odpuščen. Vendar pa so bili za odločitev za zdravljenje odgovorni policisti. Ko je peljal mamo na pokopališče, da bi položila pokojnemu očetu šopek na grob, so ju ustavili policisti saj je vozil pod vplivom alkohola. Takrat se je v njegovi miselnosti nekaj spremenilo in odšel je na zdravljenje.

Malo pred začetkom uradnega programa sem imela priložnost spregovoriti še z Andrejo. Andreja je v svojih štiridesetih, težave povezane z razvojem alkoholne bolezni pa se je pri njej začele po tridesetem letu starosti. Najprej je alkoholne pijače uživala le na prireditvah in zabavah (kljub temu dodaja, da ni dobila občutka, da je drugače ne bi sprejeli v družbi). Ko je začela opazovati, da se njene težave z alkoholom stopnjujejo je začela piti skrivaj. Skrb za družino in delo sta jo bremenila do te mere, da ji je alkohol pomenil edino sredstvo za sproščanje, kot glavni vzrok za nastanek alkoholne bolezni je namreč navedla stres in napor. Andreja je najpogosteje pila pivo ali vino, vendar podobno kot Miha alkoholnih pijač ni mešala z nobeno drugo pijačo. Ko je opazila, da se njene težave z alkoholizmom stopnjujejo (pila je vsak dan, z uživanjem alkoholnih pijač pa je začela že zjutraj) je sama poiskala pomoč pri osebni zdravnici, vendar se za zdravljenje ni odločila. Vojnik, kot psihiatrična bolnišnica, kamor bi sicer morala na zdravljenje je imela (in še vedno ima), negativno konotacijo. Ko so družinske razmere postale nevzdržne jo je v zdravljenje »prisilil« njen partner, s tem, ko ji je postavil ultimat – ločitev ali zdravljenje.

Da bi imela bolj reprezentativen vzorec sem kasneje za intervju prosila še Luko. Luka sicer ni član Skupine za zdrav način življenja, vendar se je dlje časa zdravil v psihiatrični bolnišnici Vojnik in že zadnje 15 let živi v abstinenci. Luka je danes star 42 let, njegove težave z prekomernim uživanjem alkoholnih pijač pa so se začele že v srednji šoli. Takrat je namreč menil, da so alkoholne pijače (oz. uživanje le-teh) vstopnica v krog prijateljev. Najprej je alkoholne pijače užival ob koncih tedna, ko so s prijatelji obiskovali diskoteke, kasneje je začel alkoholne pijače uživati vsak dan po pouku. Najprej so mu alkoholne pijače pomenile predvsem zabavo, kasneje pa je po le-teh segel tudi v čustvenih stiskah, na katere se drugače ni znal odzivati. (Morda je potrebno poudariti tudi, da je bil tudi njegov oče alkoholik, vendar ga od 6. leta dalje ni videl.) Luka je najpogosteje užival pivo, alkoholnih pijač pa med sabo ni mešal. Sam zase meni, da je imel srečo, da se je zelo zgodaj poročil, saj je bila njegova žena glavni razlog zakaj se je odločil za zdravljenje. Podobno kot pri Andreji, je tudi Luki žena dala ultimat: ali se bo odločil za zdravljenje ali pa bo z otroci vred odšla.

Kljub temu, da je alkoholizem bolezen, ki je (kot že omenjeno) individualno pogojena, si oboleli (v tem primeru toraj alkoholiki) iste generacijske skupine kljub temu delijo določene skupne lastnosti. Na podlagi teh lahko te skupine med sabo ločimo in bolj celostno obravnavamo, sploh pri zdravljenju omenjene bolezni. Tako lahko iz vseh treh intervjujev ugotovimo, da se je razvoj alkoholne bolezni izhaja predvsem iz družabnih dogodkov, kot je npr. obisk diskoteke ali gostilne s prijatelji. Podobno velja tudi za mlade danes, pri čemer pa je potrebno poudariti, da je občutek, da v družbi ne bodo sprejeti, če ne bodo uživali alkoholnih pijač, veliko močnejši, kot pri starejših alkoholikih. Potrošniška družba je namreč

sprožila fenomen patološkega narcizizma, ki od posameznika zahteva nenehno uveljavljanje, za to pa so ti posamezniki pripravljani ogroziti celo svoje zdravje (glej »Alkohol kot sredstvo iniciacije«).

Vsem trem je skupno tudi, da so najpogosteje uživali pivo in/ali vino, teh pa (razen občasno z gazirano vodo) niso mešali z ostalimi pijačami. Ravno nasprotno velja za mlade, saj so ti pri izbiri alkoholnih pijač veliko bolj drzni. Sicer sta pivo in vino (zaradi ugodnih cen) še vedno med bolj priljubljenimi alkoholnimi pijačami, pa je vedno več mladih, ki raje sežejo po bolj koncentriranih alkoholnih pijačah, npr. vodki. Poleg tega je potrebno poudariti, da mladi alkoholnim pijačam primešajo energijske napitke, kar prinaša s seboj še večje tveganje.

Še ena lastnost, ki je bila vsem trem: Mihi, Andreji in Luki skupna, je bil razlog zakaj so se odločili za zdravljenje. Vsem trem je bil dan namreč ultimat – ali se bodo odločili za zdravljenje, ali za neko njim pomembno skupnost (družina, delo). Mladi nimajo tovrstne skupnosti oz. osebe na katero bi se uprli, saj je njihova družina nad njimi navadno že obupala, sami pa še niso ustvarili lastne družine. Ravno zato je zdravljenje mladih alkoholikov veliko bolj težavno in že samo iz omenjenega razloga bi morala biti obravnava mladoletnih alkoholikov bolj celostna in podrobna v primerjavi s to, ki jo poznamo danes.

Morda je vredno poudariti, da nihče izmed vprašanih ni pil verižno, tako kot je značilno za mlade danes, kar je še eden izmed razlogov, zakaj je potrebna podrobna klasifikacija mladih alkoholikov.

3.3 Pogovor s policistom s policijske postaje Ljubljana Bežigrad

Da bi prikazala čim bolj obširno sliko problematike, s katero se spopadam v svoji raziskovalni nalogi, sem za komentar prosila tudi policista, zaposlenega na policijski postaji Ljubljana Bežigrad. Zaradi varovanja podatkov ga bom v nadaljevanju, namesto po imenu, imenovala kar »policist«.

»Mladi uživajo alkoholne pijače najpogosteje ob koncu šolskega leta, na raznih prireditvah namenjenim mladim in med šolskimi počitnicami«, opaža policist. Njegova sodelavka dodaja tudi, da mladi najpogosteje posedajo po parkih v bližini vrtcev in šol, kamor so pogosto poklicani, ker poleg pijančevanja uničujejo tudi inventar. Na tej točki je potrebno poudariti, da podobne prizore pogosto opažam tudi v Celju in mojem domačem kraju.

Mladi najpogosteje uživajo alkoholne pijače v skupini vrstnikov, med tem ko pri starejših pivcih policist opaža, da pijejo sami ali v dvojici. Po opažanjih policista sodeč tiči razlog za to verjetno v razlogih zaradi katerih posameznik sploh prekomerno uživa alkoholne pijače. Med tem ko starejši pivci, s katerimi ima policist opravka, pijejo najpogosteje zaradi osamljenosti, pa naj bi mladi pili predvsem zaradi sovrstnikov. Ravno zaradi tega se mladi ob prekomernem uživanju alkoholnih pijač hitreje sprostijo in opogumijo, zato v nasprotju s starejšimi pivci, pogosto postanejo tudi agresivni. Še ena razlika, ki jo policist opaža je, da starejši pivci navadno uživajo vino ali pivo, med tem ko so mladi pri izbiri alkoholnih pijač veliko bolj drzni.

Nenazadnje pa policist opaža tudi, da so pri prekomernem uživanju alkoholnih pijač drzna tudi dekleta, saj imajo pogosto opravka tudi z mladostnicami, ki so zaradi prekomernega uživanja alkoholnih pijač agresivne in/ali žaljive. Policistova sodelavka dodaja, da je takšen odnos pogosto posledica tega, da ta dekleta menijo, da je prekomerno uživanje alkoholnih pijač »kul«.

4.ZAKLJUČEK

»Pitje alkohola je kot vožnja z avtomobilom; nikoli ni brez tveganja.«
(Marko Kolšek)

S temi besedami bi rada zaključila svojo raziskovalno nalogo in še enkrat poudarila na pomembnost odgovornega odnosa do alkohola. Družbena klima, ki prekomerno pitje alkoholnih pijač označi za normalno, s tem omogoča mladim, da alkoholne pijače definirajo kot sredstvo za vstop v družbo. Svet se je v zadnjih dveh desetletjih popolnoma spremenil, potrošništvo, tehnologija in kapital so samo nekatere izmed vrednot, ki so se pojavile v družbi in jo hkrati spremenile. Tako kot se spreminja družba ter vrednote in norme, ki jo oblikujejo, se spreminjajo tudi vedenjski vzorci ljudi.

V slovenski strokovni literaturi je poznanih več razdelitev alkoholikov, ki skušajo strniti vse bistvene značilnosti in lastnosti zaobjete skupine. Vendar pa med vsemi razdelitvami ni najti takšne, ki bi zaobjela lastnosti skupine mladih alkoholikov.

Na razlike med generacijami mlajših in starejših alkoholikov opozarjajo tudi intervjuji, ki sem jih opravila s zdravljenimi alkoholiki, vsi trije se namreč vsaj v štirih točkah razlikujejo od mladih prekomernih pivcev oz. odvisnikov danes.

Specifike mladih posameznikov, ki prekomerno uživajo alkoholne pijače, potrjuje tudi policist, zaposlen na policijski postaji Bežigrad, s pomočjo katerega lahko še iz pogleda druge stroke čim bolj objektivno ovrednostimo lastnosti in specifike mladih pivcev danes.

Motiv, ki vodi mlade v prekomerno uživanje alkoholnih pijač se sicer sprva res zabava, kasneje pa alkohol predstavlja rešitev za vse ovire, s katerimi se mora mlad človek spopasti. Zato je tudi štirikrat večja možnost, da se alkoholizem razvije, če je posameznik začel s prekomernim pitjem pred 15. letom starosti, v primerjavi z nekom, ki je začel šele po dopolnjenem 20. letu. To izhaja predvsem iz dejstva, da se mladostnik še uči, kako se spopadati s svojimi težavami in alkohol je najpogosteje najlažja in najhitrejša pot do (začasne) rešitve.

Nekdo, ki se je nekoč že priučil pravilnega soočanja s težavami, je torej tudi veliko lažje ozdravljiv kot nekdo, ki se mora spoprijemanja s težavami šele naučiti. In tako se vrti začaran krog, ki onemogoča učinkovito reševanje problematike, s katero se soočam v svoji raziskovalni nalogi.

Ključnga pomena za prihodnost mladih v Sloveniji je, da omogočimo kvalitetno in celostno reševanje opisanega problema, med drugim formacijo skupine za pomoč mladim alkoholikom (katere, med drugim, v Celju sploh ni).

5.VIRI IN LITERATURA

Može, Aleksander. 2002. Odvisnost od alkohola. Idrija: Založba Bogataj.

Auer, Vladimir. 2002. Pretrmast, da bi pil: alkohol, škodljiva raba in odvisnost. Samozaložba.

Studen, Andrej. 2009. Pijane zverine: o moralni in patološki zgodovini alkoholizma na Slovenskem v dobi meščanstva. Celje: Zgodovinsko društvo Celje.

Perko, Andrej. 2013. Pijan od življenja: premagati alkohol in spet zaživeti. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Perko, Andrej. 2011. Otroci alkoholikov in tiranov. Kamnik: Buča, Zavod Mitikas.

Ramovš, Jože. 1986. Alkoholno omamljen. Celje: Mohorjeva družba.

Hudolin, Vladimir. 1969. Alkoholizem. Ljubljana: Republiški odbor RK Slovenije.

Vidmar, Luka. 2002. Družbeni in kulturni vidiki pitja alkoholnih pijač: diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ramovš, J. in Ramovš, K. 2007. Pitje mladih. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

<http://www.infomosa.si/clanki/izsla-je-nova-knjiga-ivz-alkohol-v-sloveniji.html>

<http://knjiznicainz.blogspot.com/2011/03/pijane-zverine.html>

<http://www.viva.si/Intervju/206/Intervju-dr-sci-med-Janez-Rugelj-dr-med>

http://www.siol.net/novice/slovenija/2012/06/alkoholizem_slovenija.aspx

<http://www.pb-idrija.si/zdravljenje-in-pomoc/katere-bolezni-zdravimo/odvisnost-od-alkohola>

<http://kosir.e-pacient.si/index.php?module=page&pageID=6>

<http://www.delo.si/novice/slovenija/alkohol-se-naprej-iniciacijska-droga-za-vstop-v-mokro-kulturo.html>

<http://svet24.si/clanek/zanimivosti/zdravje/526943ea522ad/vzrok-za-prekomerno-pitje-alkohola-mladih-je-druzba>

<http://www.smgs.si/ZbirkaSpletnihStrani/MojSvetSoMojeOci-KotarMitja/alkoholmladi.html>

<http://www.zurnal24.si/vsak-cetrty-pije-vsak-teden-clanek-215370>

<http://www.preberite.si/kdo-je-patoloski-narcis/>

<http://www.e-neo.si/si/osebno/arhiv/narcis/>

<http://www.webmd.com/mental-health/addiction/news/20070629/5-alcoholic-types-in-alcoholism-study>

http://psy.ff.uni-lj.si/psiholoska_obzorja/arhiv_clanki/2014/bele.pdf

<http://www.zurnal24.si/vsak-cetrty-pije-vsak-teden-clanek-215370>

<http://ekipa24.si/clanek/zanimivosti/zdravje/542ab3205f3ad/na-dan-zaradi-alkohola-umreta-dva-slovenca>

http://en.wikipedia.org/wiki/Anton_Makarenko

http://psy.ff.uni-lj.si/psiholoska_obzorja/arhiv_clanki/2014/bele.pdf

Viri slik:

Slika 1: <http://www.nalijem.si/o-alkoholu/merica/view>

Slika

2:

http://static1.squarespace.com/static/540d01d6e4b0c01ba4003b1b/540d25e6e4b091e569d6a2f7/540f95a0e4b01475ae23d6b1/1410307493199/pucker_20122.jpg?format=1000w

6.PRILOGE

1. Uradno povabilo na proslavitev ob 15- obletnici delovanja Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah
2. Vprašalnik za zdravljene alkoholike
3. Vprašalnik za policista s policijske postaje Ljubljana Bežigrad

Priloga 1: Uradno povabilo na proslavitev ob 15-letnici delovanja Skupine za zdrav način življenja Šmarje pri Jelšah

CENTER ZA SOCIALNO DELO
ŠMARJE PRI JELŠAH
Skupina za zdrav način življenja

3240 ŠMARJE PRI JELŠAH

VABILO

Skupina za zdrav način življenja vas ob 15-letnici delovanja vabi na druženje s člani skupine, dne 4. 3. 2015, ob 18. uri, v Kulturni dom Šmarje pri Jelšah.

Alkohol je družbeno sprejemljiva droga, do katere vlada prevelika toleranca, posledice tvegane in škodljive rabe alkohola pa ne bremenijo le posameznika, njegove družine in najbližje okolice, temveč celotno družbo. Tega se ne zavedamo dovolj in o tem premalo govorimo.

Na srečanju bodo člani SZNŽ skozi svoje zgodbe predstavili delovanje skupine in prispevali k osveščanju, spreminjanju stališč in vedenj o škodljivi rabi alkohola. Po premagani zasvojenosti si v skupini dajejo podporo, delijo izkušnje, moč in upanje ter širijo svoje znanje in razumevanje o sebi, alkoholizmu in drugih odvisnostih.

Spoznanje, da si premagal zasvojenost, je podobna spoznanju planinca, da prihod na vrh gore in pogled z nje stokrat odtehta vložene napore.

Vabimo predstavnike zdravstva, šolstva, policije, društev, lokalne skupnosti in druge posameznike, da bomo skupaj razmišljali o problemu škodljive rabe alkohola. Na srečanju se bodo predstavili tudi člani AL ANON in AA.

Prosimo, da vašo udeležbo sporočite na telefonsko številko 03 8181 792 (Ireni Žnidarčič) ali 03 8181 654 (Mariji Erjavec), ali pa pošljete e-mail na: irena.znidarcic@gov.si ali marija.erjavec@gov.si do ponedeljka, 02. 03. 2015.

Veselimo se srečanja z vami!

"Kadar se kamela zruši pod tovorom, je odveč vprašati ali je bila kamela prešibka ali tovor pretežak. Edina pravilna ugotovitev je: Za kamelo je bil tovor pretežak."

Priloga 2: Vprašalnik za zdravljene alkoholike

1. Pri kateri starosti oz. v katerem obdobju so se začele Vaše težave z alkoholizmom?
2. Znotraj katerega okolja ste prvič stopili v stik z alkoholom?
3. Kakšni so bili vzroki za začetek težav z alkoholom (stres, zabava, delo, družina...)?
4. Ali so se ti vzroki sčasoma spremenili?
5. Se Vam zdi, da ne bi bili v družbi sprejeti, če ne bi pili alkoholnih pijač?
6. Po katerih alkoholnih pijačah ste najpogosteje segli?
7. Ste alkoholne pijače kdaj mešali z drugimi pijačami (sokovi, energijskimi pijačami ali p kar z drugimi alkoholnimi pijačami)?
8. Kakšne so bile vaše pивske navade skozi razvoj bolezni? Ste pili vsak dan ali le ob koncih tedna?
9. Kakšni so bili vzroki, da ste se odločili za zdravljenje alkoholizma?

Priloga 3: Vprašalnik za policista s policijske postaje Ljubljana Bežigrad

1. Ali pogosto opazate mladostnike, ki imajo težave zaradi prekomernega uživanja alkoholnih pijač?
2. Kdaj najpogosteje opazate alkoholizirane mladostnike?
3. Katere razlike bi izpostavili med »starejšimi« in »mlajšimi« posamezniki, ki imajo težave zaradi prekomernega uživanja alkoholnih pijač?
4. Kakšni so najpogosteje vzroki, zaradi katerih alkoholizirani prestopniki sploh sežejo po alkoholnih pijačah?
5. Kakšne so pa vaše izkušnje z dekletimi, ki prekomerno uživajo alkoholne pijače? Se Vam zdi, da je teh deklet veliko?